

Agronomijos mokslo istorijos puslapiai

Agronomijos mokslinių mokyklų Lietuvoje identifikavimas. 2. Disertantai, kurių vadovas buvo iš kitos Sovietų Sąjungos respublikos

Algirdas Juozas MOTUZAS

*Aleksandro Stulginskio universitetas,
Studentų g. 11,
LT-53361 Akademija, Kauno r.
El. paštas algirdas.motuzas@asu.lt*

Sovietų Sąjungoje mokslas labai priklausė nuo komunistinės ideologijos. Lietuvos SSR jauni agronomijos studijų krypties mokslo šakų aspirantai (doktorantai) ir disertantai neturėjo galimybių užmegzti ir palaikyti nuolatinių, tamprių ryšių su buvusių socialistinių, ypač Vakarų šalių, žymiausiais mokslininkais. Taip bendradarbiauti galėjo tik išrinktieji Maskvos, Leningrado, Kijevo, Novosibirsko, Minsko ir dar kelių miestų aukštųjų mokyklų, mokslo institutų mokslininkai. Jie tapo Vakarų pasaulio mokslo naujovių skleidėjais Sovietų Sąjungoje, nes užsienio periodiniai mokslo leidiniai ir monografijos praktiškai buvo sunkiai pasiekiami.

Mūsų tyrimai atskleidė, kad 1952–1993 m. nemažam būriui jaunų agronomijos studijų krypties mokslų tyrėjų sovietų Lietuvoje vadovavo Rusijos Federatyvinės, Baltarusijos, Ukrainos ir Latvijos socialistinių respublikų mokslininkai. Tai nustatyta tiriant disertacijas *in situ*, nes ne visuose skelbtuose disertacijų sąrašuose moksliniai vadovai buvo nurodyti (*Agrarinio...*, 2004; *Matusevičius*, 2005; *Universitetinio...*, 1999). Iki nepriklausomybės atstatymo nė vienas šios mokslų srities disertaciją apgynęs sovietų Lietuvos aspi-

rantas (doktorantas) ar mokslo darbuotojas neturėjo oficialaus mokslinio vadovo iš socialistinių ar kapitalistinių šalių. Didžioji dalis mūsų tyrėjų darė lauko bandymus ir kitus eksperimentus namuose, Lietuvos SSR, rašė disertacijas ir jas gynėsi už jos ribų, dažniausiai mokslinio vadovo šalyje. Mūsų stebėjimais, tik 4 aspirantės (doktorantės) eksperimentavo mokslinio vadovo institucijoje: A. Misevičiūtė ir S. Sirtautaitė – Maskvos K. Timiriazovo žemės ūkio akademijoje, J. Lubytė – Novosibirsko žemės ūkio institute ir D. Žabaliūnienė – Sąjunginiame daržininkystės mokslinio tyrimo institute. Šios ir kitos aplinkybės trukdė burtis mokslininkų socialinėms grupėms, didele dalimi lemiančioms agronomijos mokslinių mokyklų atsiradimą Lietuvoje.

Priede skelbiamas sąrašas disertantų, atlikusių tyrimus ir apgynusių disertaciją turint mokslinį vadovą iš kitos Sovietų Sąjungos respublikos.

Lietuvos SSR disertantų, 1952–1992 m. parengusių ir apgynusių agronomijos studijų krypties mokslų kandidato (daktaro) disertacijas turint mokslinį vadovą iš kitos respublikos, buvo 57 (9,3 % visų šalyje apgintų tos krypties ir tokio laipsnio disertacijų mūsų tyrimų laikotarpiu).

Dauguma disertacijų (53) parašyta rusų kalba, tik 4 – lietuviškai (jos apgintos Lietuvos SSR). Reikia nepamiršti, kad sovietmečiu (nuo 1977 m.) Lietuvos SSR parengtas ir ginamas disertacijas reikėjo rašyti rusų kalba.

Disertantų mokslinės veiklos intensyvumą, turint mokslinį vadovą iš kitos respublikos, atspindi disertacijų gynimo dinamika: 1952–1954 m. – 4, 1955–1959 m. – 1, 1960–1964 m. – 1, 1965–1969 m. – 12, 1970–1974 m. – 11, 1975–1979 m. – 4, 1980–1984 m. – 8, 1985–1989 m. – 10, 1990–1993 m. – 6. Intensyviausiai disertacijos užsienyje rengtos ir gintos 1965–1974 m. – 23. Pirmoji iš Lietuvos SSR parengė ir apgynė (1952) žemės ūkio mokslų kandidato (daktaro) disertaciją Maskvos K. Timiriazevo žemės ūkio akademijos aspirantė (doktorantė) A. Misevičiūtė, tyrusi mineralinių trąšų poveikį žemuogių ir juodųjų serbentų uogų kokybei. Jos vadovas – prof. ž. ū. m. dr. (habil. dr.) N. Saburovas. Toje pačioje aukštojoje mokykloje, vadovaujant tam pačiam profesoriui, parengė ir apgynė (1966) disertaciją apie tinkamą morkų sandėliavimą aspirantė (doktorantė) S. Sirtautaitė. Novosibirsko žemės ūkio institute parengtą disertaciją apie azoto režimą Krasnojarsko miškastepės dirvožemiuose apgynė (1970) Sibiro tremtinė J. Lubytė (vadovas – doc. ž. ū. m. kand. (daktaras) P. Bugakovas). Sąjunginiame daržininkystės mokslinio tyrimo institute (SDMTI) parengė ir apgynė (1982) disertaciją apie svogūnų laiškų auginimą šiltnamiuose D. Žabaliūnienė (vadovas – prof. ž. ū. m. dr. (habil. dr.) N. Palilovas).

Lietuvos SSR mokslininkų parengtų agronomijos studijų krypties mokslų kandidato (daktaro) disertacijų daugiausia apginta Rusijos FSSR – 38, Baltarusijos SSR – 11, Latvijos SSR – 3, Ukrainos SSR – 1.

Panagrinėkime apgintų disertacijų, turint mokslinį vadovą iš kitos respublikos, skaičių ir jų autorius atskirose Lietuvos mokslo ir studijų institucijose.

Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) tyrėjai tokiu būdu apgynė 36 disertacijas: 1968–1989 m. instituto centro Dotnuvoje mokslininkai – 17 (A. Zimavičius, J. Mockaitis, P. Petrauskas, L. Terechova, R. E. Jonušytė, J. Gailienė, P. Duchovskis, V. Stanys, J. Kanapeckas, T. Šikšnian, J. Bilis, V. Paplauskienė, V. Taraškevičius, R. Baltušytė, Z. I. Keršulienė, N. Lemežienė, A. Būdvytytė); 1967–1979 m. Vytėnų sodininkys-

tės ir daržininkystės bandymų stoties mokslininkai – 9 (N. Gaižutienė, L. Petkevičienė, G. Gasparavičiūtė, J. Kabelienė, A. Ryliškis, A. Kviklys, L. Rimkevičius, T. Rupšlaukis, O. Bartkaitė); 1961–1981 m. Vokės filialo mokslininkai – 6 (A. Švedas, A. Selevičius, M. Švedaitė, G. Greimas, V. Janušienė, D. Ladygienė); 1968–1971 m. Vėžaičių filialo mokslininkai – 2 (E. Lapinskas, B. Jankauskas); po vieną mokslininką iš Radviliškio bandymų stoties (K. Ėringis, 1957 m.) ir Upytės bandymų stoties (A. Andrišiūnas, 1967 m.). Atkūrus šalies nepriklausomybę, 1992–1993 m. Rusijoje aspirantūros (doktorantūros) studijas tęsė ir disertacijas apgynė Lietuvos žemdirbystės instituto (LŽI) centro Dotnuvoje 3 mokslininkai – I. Gaurilčikienė, E. Lemežys, I. Skurdenienė, Baltarusijos SSR – Vokės filialo mokslininkė R. Lisova.

Turėdami mokslinį vadovą iš kitos respublikos parengė ir 1953–1986 m. apgynė agronomijos studijų krypties mokslų kandidato (daktaro) disertacijas 3 Lietuvos žemės ūkio akademijos (LŽŪA) mokslininkai – K. Marcinkevičius, V. Rupšienė ir A. Stašelis.

Rusijos FSSR pirmojo laipsnio disertacijas parengė ir 1953 m. apgynė 2 Lietuvos SSR mokslų akademijos Žemdirbystės ir dirvožemio instituto (LMA ŽDI) tyrėjos – J. Monstvilaitė ir J. Adomavičiūtė. J. Monstvilaitė tyrė reljefo poveikį piktžolių botaninei sudėčiai (vadovas prof. biol. m. dr. (habil. dr.) N. Sokolovas). J. Adomavičiūtė analizavo vienmečio lubino su durpėmis trąšas ir jų poveikį kultūrinams augalams (vadovas prof. ž. ū. m. dr. (habil. dr.) A. Šestakovas).

Turėdami mokslinį vadovą iš kitos respublikos pirmojo laipsnio disertacijas apgynė ir kitų sovietų Lietuvos mokslo institucijų atstovai: Z. Stasevičius (1966) ir A. Sliesaravičius (1970; abu iš Lietuvos SSR mokslų akademijos Botanikos instituto, LMA BI), V. Dailidė (1968; iš Lietuvos gyvulininkystės mokslinio tyrimo instituto, LGM TI), Č. V. Karbauskis (1978; iš Respublikinės agrochemijos laboratorijos, RAL), S. Kutkevičius ir E. Daubaras (1989; abu iš Lietuvos vaisių ir daržovių ūkio mokslinio tyrimo instituto, LVDŪMTI). Atkūrus šalies nepriklausomybę, Rusijos FSSR paskutiniai disertacijas apgynė E. Makelis (1991; iš Žemės ūkio chemizacijos projektavimo ir tyrimų stoties, ŽŪChPTS) ir V. Keparutis (1993; iš Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės instituto, LSDI).

Iš 57 apgynusių mokslų kandidato (daktaro) disertacijas, turint mokslinį vadovą iš kitos respublikos, tik 8 mokslininkai (14,0 %) vėliau apgynė antrojo laipsnio – mokslų daktaro (habilituoto daktaro) disertacijas: dr. J. Monstvilaitė (1967; LŽMTI Vokės fil.), dr. K. Ėringis (1967; Lietuvos SSR MA Botanikos institutas), dr. A. Švedas (1993; LŽI Vokės fil.), dr. A. Sliesaravičius (1993; LŽI), dr. E. Lapinskas (1994; LŽI Vėžaičių fil.), dr. B. Jankauskas (1994; LŽI Kaltinėnų band. stotis), dr. P. Duchovskis (1995; LSDI) ir dr. V. Stanys (1996; LSDI). Šeši iš jų įgijo profesoriaus pedagoginį mokslo vardą: J. Monstvilaitė (1969), A. Sliesaravičius (1994), A. Švedas (1998), V. Stanys (1999), E. Lapinskas (2000) ir P. Duchovskis (2000).

Turint mokslinį vadovą iš kitos respublikos buvo apginta 11 mokslo šakų agronomijos studijų krypties disertacijų. Gausiausiai – 17 (arba 29,8 %) – apginta augalų selekcijos ir sėklininkystės disertacijų. Tai padarė Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI), Lietuvos vaisių ir daržovių ūkio mokslinio tyrimo instituto (LVDŪMTI) ir Lietuvos SSR mokslų akademijos Botanikos instituto (LMA BI) mokslininkai. 10 disertacijų buvo parengta LŽMTI centre Dotnuvoje (J. Mockaitis, R. E. Jonušytė, V. Stanys, J. Kanapeckas, T. Šikšnian, J. Bilis, R. Baltušytė, Z. I. Keršulienė, N. Lemežienė ir A. Būdvytytė), 4 – šio instituto Vytėnų sodininkystės ir daržininkystės bandymų stotyje (A. Ryliškis, L. Rimkevičius, T. Rupšlaukis, O. Bartkaitė), po 1 – šio instituto Vokės filiale (A. Selevičius), Lietuvos vaisių ir daržovių ūkio mokslinio tyrimo institute (LVDŪMTI; E. Daubaras) ir Lietuvos SSR mokslų akademijos Botanikos institute (LMA BI; A. Sliesaravičius). LŽMTI Vytėnų sodininkystės ir daržininkystės bandymų stotyje daržovių selekcijos ir sėklininkystės tyrimuose L. Rimkevičiui ir T. Rupšlaukiui vadovavo tas pats profesorius iš Rusijos FSSR – ž. ū. m. dr. (habil. dr.) E. Meščerovas. Jų bendrą darbą galima įvardyti kaip agronomijos studijų krypties daržo augalų selekcijos ir sodininkystės šakos socialinę mokslininkų grupę. Mūsų tyrimų metais iš augalų selekcijos ir sėklininkystės mokslininkų apgynė antrojo laipsnio – mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertacijas dr. A. Sliesaravičius (1993) ir dr. V. Stanys (1996). LŽŪA (LŽŪU) Augalininkystės katedros profesorius A. Sliesa-

ravičius habilitacijos darbe pristatė genetinius metodus varpinių žolių selekcijoje. Jis išugdė 1 biologijos mokslų kandidatą (daktarą) ir 7 biomedicinos mokslų daktarus. Viena iš jų apgynė antrojo laipsnio – mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertaciją. LSDI mokslo darbuotojas profesorius V. Stanys habilitacijos darbe pristatė *in vitro* kultūrą augalų selekcijoje. Jis išugdė 5 agronomijos studijų krypties biomedicinos mokslų daktarus.

Vadovaujant Rusijos FSSR ir Baltarusijos SSR mokslininkams apgintos 9 daržininkystės šakos disertacijos, arba 15,8 % visų disertacijų, parengtų ir apgintų turint mokslinį vadovą iš kitos šalies. Keturios jų parengtos LŽMTI Vytėnų sodininkystės ir daržininkystės bandymų stotyje (N. Gaižutienė, L. Petkevičienė, G. Gasparavičiūtė, J. Kabelienė), po vieną – Lietuvos žemės ūkio akademijoje (LŽŪA; A. Stašelis) ir, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, – Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institute (LSDI; V. Keparutis). L. Petkevičienei, G. Gasparavičiūtei ir J. Kabelienei vadovavo profesorius iš Baltarusijos SSR, ž. ū. m. dr. (habil. dr.) V. Brizgalovas. Tai įgalina teigti, kad LŽMTI Vytėnų sodininkystės ir daržininkystės bandymų stotyje buvo susibūrusi ir kita socialinė mokslininkų grupė, dariusi agronomijos studijų krypties daržininkystės šakos tyrimus. Rusijos FSSR disertacijas parengė ir apgynė A. Misevičiūtė, S. Sirtautaitė ir D. Žabaliūnienė.

Vadovaujant kitų respublikų mokslininkams sovietų Lietuvoje ryškiai aktyvėjo agronomijos studijų krypties agrochemijos (dirvožemio ir augalų tręšimo) ir fitopatologijos mokslo šakų tyrimai – parengta ir apginta po aštuonias, arba po 14,0 % visų disertacijų, parengtų ir apgintų turint mokslinį vadovą iš kitos šalies, agronomijos studijų krypties mokslų kandidato (daktaro) disertacijas.

Trys agrochemijos disertacijos parengtos Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) Vokės filiale – A. Švedas, M. Švedaitė ir G. Greimas, viena – šio instituto Vėžaičių filiale (B. Jankauskas). Lietuvos SSR mokslų akademijos Žemdirbystės ir dirvožemio mokslo institute (LMA ŽDI) parengė disertaciją J. Adomavičiūtė, Respublikinėje agrochemijos laboratorijoje (RAL) – Č. V. Karbauskis, Žemės ūkio chemizacijos projektavimo ir tyrimų centre (ŽŪChPTC) – E. Makelis. J. Lubytė parengė ir

apgyne agrochemijos disertaciją Rusijos FSSR. Iš agrochemikų apgyne antrojo laipsnio – mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertacijas A. Švedas (1993) ir B. Jankauskas (1994). Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI; vėliau – Lietuvos žemdirbystės instituto, LŽI) mokslo darbuotojas dr. A. Švedas habilitacijos darbe nagrinėjo dirvožemio–trašų–augalų derliaus sąsajas. Profesorius išugdė 5 agronomijos studijų krypties žemės ūkio mokslų kandidatus (daktarus) ir biomedicinos daktarus. To paties instituto Kaltinėtų bandymų stoties direktoriaus dr. B. Jankausko habilitacijos darbe buvo apibendrinti daugiamečiai dirvožemio erozijos ir jos prevencijos agropriemonių tyrimai. Jis pasekėjų neturėjo.

Fitopatologijos mokslo šakos tyrimų daugiausia daryta Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo institute (LŽMTI) – P. Petrauskas, J. Gailienė, V. Puplauskienė, V. Taraškevičius; Lietuvos žemdirbystės institute (LŽI) – I. Gaurilčikienė, I. Skurdenienė; Lietuvos žemdirbystės instituto Vokės filiale – R. Lisova, Z. Stasevičius fitopatologijos mokslo šakos disertaciją parengė Lietuvos SSR mokslų akademijos Botanikos institute (LMA BI) vadovaujant prof. biol. m. dr. (habil. dr.) S. Moskovec (Rusijos FSSR). Reikia nurodyti prof. ž. ū. m. dr. (habil. dr.) N. Gusevos (Rusijos FSSR) atliktą darbą vadovaujant keturioms agronomijos studijų krypties fitopatologijos mokslo šakos disertacijoms (V. Puplauskienės, V. Taraškevičiaus, I. Gaurilčikienės ir I. Skurdenienės) Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo institute (LŽMTI; vėliau – Lietuvos žemdirbystės institute, LŽI). Taigi, ir LŽMTI centre buvo susibūrusi agronomijos studijų krypties socialinė mokslininkų grupė, glbojama profesorės iš Rusijos FSSR N. Gusevos.

Vadovaujant kitų respublikų mokslininkams buvo parengtos ir apgintos keturios, arba 7,0 % visų disertacijų, parengtų ir apgintų turint mokslinį vadovą iš kitos šalies, žolininkystės mokslų kandidato (daktaro) disertacijos. Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) centre Dotnuvoje tai padarė P. Duchovskis ir E. Lemežys, šio instituto Radviliškio bandymų stotyje – K. Ėringis, Lietuvos gyvulininkystės mokslinio tyrimo institute – V. Dailidė. Iš žolininkų apgyne antrojo laipsnio – mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertacijas dr. K. Ėringis (1967) ir dr. P. Duchovskis (1995). K. Ėringiui ha-

bilitacija buvo pripažinta už monografiją (1964) apie Lietuvos daugiametes kultūrinės ganyklas, jų tręšimą ir naudojimą. Jis išugdė tik vieną žemės ūkio mokslų kandidatą (daktarą). Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės instituto mokslo darbuotojas dr. P. Duchovskis lenkų kalba parašytame habilitacijos darbe nagrinėjo žolių žydėjimo indukciją. Mūsų tyrimų laikotarpiu profesorius išugdė 4 agronomijos studijų krypties biomedicinos mokslų daktarus.

Vadovaujant Maskvos mokslo institucijų profesoriams buvo parengtos ir apgintos 3, arba 5,3 % visų disertacijų, parengtų ir apgintų turint mokslinį vadovą iš kitos šalies, dirvožemio mokslo šakos kandidato (daktaro) disertacijos. Tai padarė dvi Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) Vokės filialo dirvožemininkės V. Janušienė ir D. Ladygienė bei Lietuvos žemės ūkio akademijos (LŽŪA) Dirvožemio mokslo katedros dėstytojas K. Marcinkevičius. Visos trys disertacijos buvo skirtos nagrinėti Lietuvoje vyravusių vėlėninių jaurinių dirvožemių (pagal tada galiojusią SSRS dirvožemių klasifikaciją) chemines ir fizikines savybes.

Vadovaujant kitų respublikų mokslininkams buvo parengta ir apginta po dvi augalininkystės, sodininkystės ir entomologijos mokslo šakų disertacijos.

Agronomijos studijų krypties augalininkystės mokslo šakos disertacijas apgyne Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) Upytės bandymų stoties tyrėjas A. Andrišiūnas ir Lietuvos žemės ūkio akademijos (LŽŪA) tyrėja V. Rupšienė.

Agronomijos studijų krypties sodininkystės mokslo šakos disertacijas parengė ir apgyne Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) Vytėnų sodininkystės ir daržininkystės bandymų stoties tyrėjas A. Kviklys ir bandytojas S. Kutkevičius tuometiniame Lietuvos vaisių ir daržovių ūkio mokslinio tyrimo institute (LVDŪMTI) Babtuose.

Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) centre Dotnuvoje entomologijos tyrimus darė disertacijas apgyne A. Zimavičius ir L. Terechova.

Vadovaujant kitų respublikų mokslininkams buvo parengta ir apginta po vieną geobotanikos (J. Monstvilaitė) ir mikrobiologijos (E. Lapinskas) biologijos mokslų kandidato (daktaro) disertaciją. Tyrimų turiniu pirmoji disertacija labai

artimai susieta su žemdirbystės mokslu, antroji – su dirvožemio mokslu. Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) Vokės filialo Herbicidų laboratorijos vedėja dr. J. Monstvilaitė 1967 m. apgynė antrojo laipsnio – biologijos mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertaciją, kurioje apibendrinama daugiamečius tyrimus herbologijoje. Profesorė išugdė 27 žemės ūkio ir biologijos mokslų kandidatus (daktarus). Du iš jų apgynė antrojo laipsnio – mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertacijas. Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) Vėžaičių filialo direktoriaus pavaduotojas dr. E. Lapinskas antrojo laipsnio – biomedicinos mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertaciją apie gumbelinų bakterijų paplitimą Lietuvos dirvose apgynė 1994 m. Profesorius išugdė tris žemės ūkio ir biologijos mokslų kandidatus (daktarus).

Lietuvos profesoriai A. Petkevičius, M. Vaičys, A. Šiuliauskas ir A. Sliesaravičius, žemės ūkio mokslų kandidatai (daktarai) J. Kuskas ir J. Adomavičiūtė bendradarbiavo su Rusijos FSSR, Baltarusijos SSR ir Latvijos SSR kolegomis, vadovavo mokslų kandidato (daktaro) disertacijų autoriams.

Apibendrinimas. Lietuvos SSR ir Lietuvos Respublikoje 1952–1992 m. buvo parengtos ir apgintos 57 agronomijos studijų krypties mokslų kandidato (mokslų daktaro) disertacijos, turint mokslinį vadovą iš kitos Sovietų Sąjungos respublikos. 53 disertacijos parašytos rusų kalba, 4 – lietuvių kalba (jos apgintos Lietuvos SSR). Lietuvos SSR parengtų agronomijos studijų krypties mokslų kandidato (daktaro) disertacijų daugiausia apginta Rusijos FSSR – 38, Baltarusijos SSR – 11, Latvijos SSR – 3, Ukrainos SSR – 1. Turėdami mokslinį vadovą iš kitos respublikos daugiausia disertacijų (36) apgynė Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LŽMTI) ir jo padalinių mokslininkai. Lietuvos žemės ūkio akademijoje (LŽŪA) tokiu būdu parengtos ir apgintos 3 disertacijos. Pagal agronomijos studijų krypties mokslų šakas, daugiausia – 17, arba 29,8 %, buvo apginta augalų selekcijos ir sėklininkystės disertacijų, 9, arba 15,8 %, – daržininkystės, po 8, arba po 14,0 %, – agrochemijos (dirvožemio ir augalų tręšimo) ir fitopatologijos, 4, arba 7,0 %, – žolininkystės, 3, arba 5,3 %, – dirvožemio mokslo. Turint kitos respublikos mokslininkų vadovą apginta po 2 augalininkystės, sodininkystės ir entomologijos mokslo šakų disertacijas, po 1 – geobotanikos ir mikrobiologijos biologijos mokslų kandidato (daktaro) disertaciją.

Galima teigti, kad vadovaujant kitų respublikų mokslininkams sovietų Lietuvoje buvo susibūrusios 3 agronomijos socialinės mokslininkų grupės: LŽMTI centre – fitopatologijos šakos (vadovė – profesorė iš Rusijos FSSR dr. (habil. dr.) N. Guseva), LŽMTI Vytėnų sodininkystės ir daržininkystės bandymų stotyje – daržininkystės šakos (vadovas – profesorius iš Baltarusijos SSR dr. (habil. dr.) V. Brizgalovas) ir daržovių selekcijos bei sėklininkystės šakos (vadovas – profesorius iš Rusijos FSSR dr. (habil. dr.) L. Meščerovas).

Aštuoni apgynę mokslų kandidato (daktaro) disertacijas, turint mokslinį vadovą iš kitos respublikos, vėliau apgynė antrojo laipsnio – mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertacijas. Šeši iš jų įgijo profesoriaus pedagoginį mokslo vardą: J. Monstvilaitė (1969), A. Sliesaravičius (1994), A. Švedas (1998), V. Stanys (1999), E. Lapinskas (2000) ir P. Duchovskis (2000). Visi šie profesoriai išugdė po tris ar daugiau mokslų kandidatų (daktarų). Profesorė J. Monstvilaitė išugdė net 27 žemės ūkio ir biologijos mokslų kandidatus (daktarus). Du iš jų apgynė antrojo laipsnio – mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertacijas. Profesorius A. Švedas išugdė 5 agronomijos studijų krypties žemės ūkio mokslų kandidatus (daktarus) ir biomedicinos daktarus; prof. E. Lapinskas – 3 žemės ūkio ar biologijos mokslų kandidatus (daktarus) ir biomedicinos daktarus; prof. A. Sliesaravičius – 8 biologijos mokslų kandidatus (daktarus) ir biomedicinos daktarus (viena iš jų apgynė antrojo laipsnio – mokslų daktaro (habilituoto daktaro) – disertaciją); prof. P. Duchovskis – 4 agronomijos studijų krypties biomedicinos mokslų daktarus; prof. V. Stanys – 5 biomedicinos mokslų daktarus. Galima teigti, kad dalis agronomijos studijų krypties mokslų kandidato (mokslų daktaro) disertacijas parengusių ir apgynusių, turint mokslinį vadovą iš kitos respublikos, mokslininkų (kaip ir jų kolegos, apgynę disertacijas be mokslinio vadovo) sukūrė sąlygas tyrėjams burtis į sutelktas socialines grupes darbui agronomijos studijų krypties mokslų šakose.

Gerbiamus skaitytojus prašome atsiliepiamus, taisymus, patikslinimus, siūlymus siųsti straipsnio autoriui tiesiogiai elektroninio pašto adresu algirdas.motuzas@asu.lt

LITERATŪRA

1. *Agrarinio mokslo sklaida*. 2004. Sudaryt. A. J. Motuzas. Akademija: LŽŪU. P. 164–166.
2. Matusevičius K. 2005. *Lietuvos agrocheminė tarnyba 1965–2005*. Akademija: LŽI ATC. P. 154–155.
3. *Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje. Aukštojo mokslo istorijos studija*. 1999. Sudaryt. A. J. Motuzas. Kaunas: LŽŪU. P. 372–374.

Algirdas Juozas Motuzas

IDENTIFICATION OF AGRONOMY SCIENCE SCHOOLS IN LITHUANIA. 2. THE PERSONS WHO HAD RESEARCH ADVISERS FROM OTHER SOVIET UNION REPUBLICS

S u m m a r y

The series of articles gives the new information about the history of agronomy science development in Lithuania. The main goal of publications is to identify agronomy science schools in 1946–2003. The article analyses the scientists who had research advisers from other republics of the former Soviet Union in 1952–1992. Their theses were prepared and defended in research adviser's country. Three social groups of researchers were active in the Lithuanian Research Institute of Agriculture under supervision of professors from other republics: in phytopathology – prof. N. Guseva from Russian SSR, in vegetable selection and seed-growing – prof. L. Meshcherov from Russian SSR, and in vegetable-growing – prof. V. Brizgalov from Byelorussian SSR.

Keywords: Lithuania, agronomy science school, thesis

Priedas. Disertantai, parengę ir apgynę agronomijos studijų krypties mokslų kandidato (daktaro) disertaciją 1952–1992 m., turėdami mokslinį vadovą iš kitos Sovietų Sąjungos respublikos (paryškintos pavardės asmenų, apgynusių mokslų daktaro (habilituoto daktaro) disertaciją, vėliau nurodytą užrašu „habilitacija“)

Addition. Persons who prepared a thesis and defended it with a research adviser from other Soviet Union republic in 1952–1992

Disertanto vadovas <i>Adviser</i>	Disertantas <i>Person who defended a thesis</i>	Disertacijos parengimo institucija ir gynimo metai <i>Thesis preparation institution and the year of defence</i>	Disertacijos pavadinimas <i>Thesis title</i>
Prof. N. Saburovas, ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	A. Misevičiūtė	Maskvos TŽŪA, 1952	Влияние минеральных удобрений на качество ягод земляники и черной смородины
	S. Sirtautaitė	Maskvos TŽŪA, 1966	Сохраняемость моркови в зависимости от процессов дозревания при выращивании и хранении корнеплодов
Prof. N. Sokolovas, biol. m. dr. (Rusijos FSSR)	J. Monstvilaitė	LMA ŽDI, 1953	Влияние рельефа на ботанический состав сорняков
Prof. A. Šestakovas, ž. ū. m. dr., su doc. Z. Loginova, ž. ū. m. kand. (Rusijos FSSR)	J. Adomavičiūtė	LMA ŽDI, 1953	Использование однолетнего люпина с торфом на удобрение
Prof. I. Kauričevas, ž. ū. m. dr. (Rusija)	K. Marcinkevičius	LŽŪA, 1953	Изменения свойств дерново-подзолистых почв при их окультуривании в условиях травопольного севооборота
E. Matvejevas, biol. m. kand. (Rusijos FSSR)	K. Ėringis	LŽMTI Radviliškio band. st., 1957	Долголетние культурные пастбища Литвы на осушенных низинных торфяниках
Prof. J. Peive, ž. ū. m. dr. (Latvijos SSR)	A. Švedas	LŽMTI Vokės fil., 1961	Содержание меди и эффективность медных удобрений в почвах Литовской ССР
Prof. S. Moskovec, biol. m. d. (Rusijos FSSR)	Z. Stasevičius	LMA BI, 1966	Морщинистая мозаика картофеля в Литовской ССР и меры борьбы с нею
Prof. A. Musijka, ž. ū. m. dr. (Baltarusijos SSR)	A. Selevičius	LŽMTI Vokės fil., 1967	Pradinės medžiagos ir jos įtakos kukurūzų hibridams tyrimas Lietuvos TSR sąlygose
M. Jegorovas, ž. ū. m. kand. (Baltarusijos SSR)	A. Andrišiūnas	LŽMTI Upytės band. st., 1967	Linų derliaus nuėmimo technologijų efektyvumas Lietuvos TSR sąlygomis
K. Ovčarovas, biol. m. dr., su O. Krotova, ž. ū. m. kand. (Rusijos FSSR)	N. Gaižutienė	LŽMTI Vytėnų SD band. st., 1967	Дражирование – перспективный прием предпосевной подготовки семян при выращивании лука репки в один год
Prof. V. Brizgalovas, ž. ū. m. dr. (Baltarusijos SSR)	L. Petkevičienė	LŽMTI Vytėnų SD band. st., 1967	Эффективность различных культурооборотов в пленочных теплицах тоннельного типа при условиях Литовской ССР
	G. Gasparavičiūtė	LŽMTI Vytėnų SD band. st., 1968	Сроки посева тепличных огурцов в условиях Литовской ССР

Priedas (Tęsinys)

Disertanto vadovas <i>Adviser</i>	Disertantas <i>Person who defended a thesis</i>	Disertacijos parengimo institucija ir gynimo metai <i>Thesis preparation institution and the year of defence</i>	Disertacijos pavadinimas <i>Thesis title</i>
	J. Kabelienė	LŽMTI Vytėnų SD band. st., 1984	Подбор сортов и разработка приемов летне-осеннего выращивания томата для зимних теплиц при условиях Западного региона СССР
Prof. V. Sacharovas , biol. m. dr. (Rusijos FSSR)	A. Ryliškis	LŽMTI Vytėnų SD band. st., 1968	Генетико-селекционные исследования крыжовников
Prof. I. Poliakovas , ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	A. Zimavičius	LŽMTI, 1968	Экологические основы защиты сахарной свеклы от главнейших вредителей в Литовской ССР
N. Lebedeva , biol. m. dr. (Rusijos FSSR)	J. Mockaitis	LŽMTI, 1968	Использование искусственных полиплоидов при получении гибридов картофеля, устойчивых к фитофторе и вирусам X, Y
L. Dorošinskis , biol. m. dr. (Rusijos FSSR)	E. Lapinskas	LŽMTI Vėžaičių fil., 1968	Эффективность инокуляции кормовых бобов в зависимости от штамма клубеньковых бактерий и условий выращивания растений
E. Nesterova , ž. ū. m. kand. (Rusijos FSSR), su J. Kunsku, ž. ū. m. kand., 1958	V. Dailidė	LGMTI, 1968	Динамика химического состава травяной муки в процессе производства, хранение и питательность
Prof. V. Budagovskis , ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	A. Kviklys	LŽMTI Vytėnų SD band. st., 1970	Клоновые подвои яблоней и их размножение в Литовской ССР
Prof. M. Navašinas , biol. m. dr. (Rusijos FSSR)	A. Sliesaravičius	LMA BI, 1970	Fiziologiniai-biocheminiai skirtingo amžiaus sėklų pakitimai ir jų gemalo ląstelių chromosomų aberacijos
Doc. P. Bugakovas , ž. ū. m. kand. (Rusijos FSSR)	J. Lubytė	Novosibirsko ŽŪI, 1970	Азотный режим почв Красноярской лесостепи
N. Michailovas , ž. ū. m. kand. (Rusijos FSSR)	B. Jankauskas	LŽMTI Vėžaičių fil., 1971	Эффективность органических и минеральных удобрений на кислых и известкованных легкосуглинистых дерново-подзолистых почвах Литовской ССР
V. Šopina , ž. ū. m. kand. (Rusijos FSSR)	P. Petrauskas	LŽMTI, 1971	Комплексная устойчивость сортов пшеницы к мучнистой росе и видам ржавчин в условиях Литовской ССР
D. Korenkovas , ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR), su J. Adomavičiūte, ž. ū. m. kand., 1953	M. Švedaitė	LŽMTI Vokės fil., 1971	Karbamido panaudojimas grūdinėms kultūroms LTSR lengvoje priemolio dirvoje ir žemutinio tipo durpyno kultūrinėse pievose
Su A. Zaliu-Zalansku, ž. ū. m. kand., 1957	G. Greimas	LŽMTI Vokės fil., 1972	Эффективность различных форм азотных удобрений на легких почвах Литовской ССР

Priedas (Tęsinys)

Disertanto vadovas <i>Adviser</i>	Disertantas <i>Person who defended a thesis</i>	Disertacijos parengimo institucija ir gynimo metai <i>Thesis preparation institution and the year of defence</i>	Disertacijos pavadinimas <i>Thesis title</i>
Prof. E. Meščerovas, ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	L. Rimkevičius	LŽMTI Vytėnų SD band. st., 1972	Agurkų veislių ir hibridų F ₁ tyrimas lauke bei šiltadaržiuose Lietuvos TSR sąlygomis
	T. Rupšlaukis	LŽMTI Vytėnų SD band. st., 1973	Селекция и семеноводство гетерозичных гибридов огурцов в условиях Литовской ССР
Prof. R. Sudnovas, ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR), su prof. A. Petkevičiumi, ž. ū. m. kand., 1959, dr. – 1973	V. Rupšienė	LŽŪA, 1973	Влияние различных предшественников на качество зерна озимой пшеницы в условиях Литовской ССР
Prof. N. Djadečko, biol. m. dr. (Ukrainos SSR)	L. Terechova	LŽMTI, 1973	Вредители семенников красного клевера в Литовской ССР и меры борьбы с ними
Prof. N. Bazilevič, ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR), su prof. M. Vaičiu, biol. m. kand., 1959, ž. ū. m. dr., 1973	V. Janušienė	LŽMTI Vokės fil., 1975	Kai kurių Lietuvos TSR miško ir lauko biogeocenozių velėniniuose jauriniuose dirvožemiuose biologinis produktyvumas ir cheminių elementų apytaka
Prof. T. Zarubailo, ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	R. E. Jonušytė	LŽMTI, 1975	Эффект полиплоидии у вики <i>Vicia sativa</i> L. и <i>V. villosa</i> Roth
Prof. P. Barbalis, ž. ū. m. dr. (Latvijos SSR), su prof. A. Šiuliausku, ž. ū. m. kand., 1967, dr. – 1988	Č. V. Karbauskis	RAL, 1978	Эффективность минеральных удобрений при систематическом их внесении на дерново-глеватых суглинистых почвах Среднелитовской низменности
V. Dimo, ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	D. Ladigienė	LŽMTI Vokės fil., 1981	Температурный режим дерново-подзолистых почв Восточной части Литовской ССР
T. Batalova, ž. ū. m. kand. (Rusijos FSSR)	J. Gailienė	LŽMTI, 1981	Обоснование рационального применения системных протравителей семян против пыльной головни и гельминтоспориозно-фузариозной корневой гнили ячменя в условиях Литовской ССР
Prof. N. Palilovas, ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	D. Žabaliūnienė	SDMTI, 1982	Разработка способов хранения, подготовки посадочного материала лука-выборка, лука-севка для выгонки зеленого пера в теплицах в осенне-зимний период
Prof. E. Ržanova, biol. m. dr. (Rusijos FSSR)	P. Duchovskis	LŽMTI, 1983	Закономерности биологии развития и органогенеза райграса пастбищного <i>Lolium perenne</i> L. в естественных и искусственных условиях

Priedas (Tęsinys)

Disertanto vadovas <i>Adviser</i>	Disertantas <i>Person who defended a thesis</i>	Disertacijos parengimo institucija ir gynimo metai <i>Thesis preparation institution and the year of defence</i>	Disertacijos pavadinimas <i>Thesis title</i>
Prof. R. Butenko , biol. m. dr. (Rusijos FSSR)	V. Stanys	LŽMTI, 1984	Влияние генотипа и физиологических условий на получение и характеристику регенерантов из соматических клеток и микроспор райграса пастбищного
Prof. A. Semionovas , ž. ū. m. dr., su K. Vlasova, ž. ū. m. kand. (Baltarusijos SSR)	J. Kanapeckas	LŽMTI, 1984	Селекционная оценка сортов и популяций овсяницы луговой в условиях Литовской ССР
Prof. L. Chotiliova , biol. m. dr. (Baltarusijos SSR), su prof. A. Sliesaravičiumi, biol. m. kand., 1970, biomed. m. habil. dr. – 1992	T. Šikšnian	LŽMTI, 1984	Наследование количественных признаков и комбинационная способность райграса пастбищного
Prof. A. Novosiolova , ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	J. Bilis	LŽMTI, 1985	Использование метода полиплоидии в селекции раннеспелого клевера лугового в Прибалтике
Prof. N. Guseva , ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	O. Bartkaitė	LŽMTI Vytėnų SD band. st., 1979	Исследование характера взаимодействия томатов и грибов <i>Cladosporium fulvum</i> Cooke и использование в селекционной практике
	V. Paplauskienė	LŽMTI, 1985	Методы изучения устойчивости клевера лугового к фузариозу
	V. Taraškevičius	LŽMTI, 1987	Устойчивость исходного и селекционного материала овсяницы луговой к корончатой ржавчине в Северо-Западном регионе СССР
	I. Gaurilčikienė	LŽI, 1992	Биологические особенности <i>Kabatiella caulivora</i> (Kirchn.) Karak. и отбор устойчивых к нему сортов клевера лугового
	I. Skurdenienė	LŽI, 1993	Dryžligės sukėlėjui (<i>Drechslera teres</i> Sacc. Shoem. Ito) atsparių vasarinių miežių selekcijos imunologinis pagrindimas
D. Leokene , ž. ū. m. kand. (Rusijos FSSR)	R. Baltušytė	LŽMTI, 1985	Селекционные и местные сорта СССР как источники хозяйственно-ценных признаков для селекции вики посевной
Prof. P. Anspok , ž. ū. m. dr. (Latvijos SSR)	A. Stašelis	LŽŪA, 1986	Влияние магнитных полей и омагниченных растворов на урожай и качество зеленой массы лука

Priedas (Tęsinys)

Disertanto vadovas <i>Adviser</i>	Disertantas <i>Person who defended a thesis</i>	Disertacijos parengimo institucija ir gynimo metai <i>Thesis preparation institution and the year of defence</i>	Disertacijos pavadinimas <i>Thesis title</i>
Prof. A. Palilova, biol. m. dr. (Baltarusijos SSR), su prof. A. Sliesaravičiumi, biol. m. kand., 1970, biomed. m. habil. dr. – 1992	Z. I. Keršulienė	LŽMTI, 1986	Генетические основы создания исходного материала селекции автофертильных форм люцерны
Prof. A. Ivanovas, ž. ū. m. dr. (Baltarusijos SSR)	N. Lemežienė	LŽMTI, 1989	Сравнительная оценка и селекционное использование сортообразцов коллекции райграса многолетнего в условиях Литовской ССР
Prof. N. Čekalinas, biol. m. dr. (Baltarusijos SSR)	A. Būdvytytė	LŽMTI, 1989	Селекционная ценность образцов коллекции кормовых бобов для Прибалтийского района
Prof. V. Pyženkovas, biol. m. dr. (Rusijos FSSR)	E. Daubaras	LVDŪMTI, 1989	Селекционное использование Европейского генофонда огурца в условиях Литвы
Prof. A. Zubovas, ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	S. Kutkevičius	LVDŪMTI, 1989	Изучение агротехники смородины в условиях комплексной механизации в Литовской ССР
	V. Keparutis	LSDI, 1993	Наследование признаков клубники, обуславливающих пригодность ее сортов механизированному сбору
Prof. F. Janiševskis, ž. ū. m. dr. (Rusijos FSSR)	E. Makelis	ŽŪChPTS, 1991	Эффективность доз, форм и способов внесения фосфорсодержащих удобрений на дерново-карбонатной почве Среднелитовской низменности в зависимости от фосфатного уровня
E. Baraškova, biol. m. dr. (Rusijos FSSR)	E. Lemežys	LŽI, 1992	Оценка морозостойкости райграса многолетнего и ежи сборной для целей селекции
Prof. V. Ivaniuk, biol. m. dr. (Baltarusijos SSR)	R. Lisova	LŽI Vokės fil., 1992	Грибные болезни озимой ржи и меры борьбы с ними в условиях Литвы